

Vznešení Buddhovy žáci

Rāhula

Rāhula

Rāhula byl jediný syn prince *Siddhatthy* a princezny *Yasodhary*. Narodil se v den, kdy se princ *Siddhattha* rozhodl zřeknout se světa. Šťastnou zprávu o narození svého synáčka obdržel v parku, když byl v rozjímavé náladě. Proti všeobecnému očekávání, místo aby se ze zprávy těšil, zvolal: „*Rāhu jāto, bandhanam jātam - Rāhu* se narodilo, pouto vzniklo!“ Jeho dědeček, král *Suddhodana*, dítě pojmenoval právě podle toho - *Rāhula*¹.

Rāhula byl vychován jako dítě bez otce svojí matkou a dědečkem. Když mu bylo sedm let, Buddha navštívil *Kapilavatthu* poprvé po svém osvícení. Sedmého dne po jeho příchodu princezna *Yasodharā* mladého *Rāhulu* vesele vystrojila, ukázala mu směrem k Buddhovi a řekla: „Pohled', synu, na toho do zlatova zbarveného asketu, který vypadá jako *Brahmā*, obklopeného dvaceti tisíci asketů! Ten je tvůj otec a ten měl velké poklady. Od jeho odchodu do bezdomoví jsme je neviděli. Dojdi k němu a požádej ho o své dědictví. Řekni: ‚Otče, já jsem princ. Po svém posvěcení budu světovým vládcem. Potřebuji bohatství. Prosím, dej mi bohatství, protože syn je vlastníkem toho, co náleží otci.‘“

Nevinný *Rāhula* přišel k Buddhově družině, a když požádal o své dědictví podle rady své matky, velmi oddaně řekl: „Asketo, i tvůj stín se mi líbí.“

Po jídle Buddha opustil palác a *Rāhula* jej následoval se slovy: „Dej mi mé dědictví!“ a namluvil toho ještě mnoho dalšího. Nikdo se jej nepokoušel zastavovat. Ani Buddha mu nebránil, aby ho následoval. Když došli k parku, Buddha si pomyslel: „Přeje si otcovo bohatství, ale to jde se světem a je plné obtíží. Dám mu sedmidílné ušlechtilé bohatství, které jsem získal u kořene stromu Bodhi a udělám jej vlastníkem nad světského bohatství. Přivolal ctihodného *Sāriputtu* a požádal jej, aby přijal malého *Rāhulu*. *Rāhula*, jemuž tehdy bylo jen sedm let, byl přijat do *Saṅghy*.

¹ Lit. ‚svázán‘ nebo ‚uchopen‘ (*la*) poutem (*rāhu*).

Král *Suddhodana* byl hluboce zarmoucen, když uslyšel o neočekávaném přijetí svého milovaného vnoučka. Přišel k Buddhovi, pokořeně ho požádal, aby nepřijímal do řádu

kohokoliv bez předchozího souhlasu rodičů a řekl: „Když se ctihodný vzdal světa, působilo mi to velikou bolest. Bylo to tak, když se i *Nanda* vzdal světa, a obzvláště je to v případě *Rāhuly*. Láska otce k synovi rozřezává kůži, maso, šlachy, kosti i morek. Vyhov, ctihodný, žádosti, aby ušlechtilí nesměli provádět přijetí syna bez dovolení jeho rodičů.“² Buddha ochotně vyhověl žádosti a prohlásil to za kázeňský

předpis (*vinaya*).

Jak sedmiletý chlapec mohl vést svatý život je téměř nepředstavitelné. Avšak takový vzdělaný, výjimečně poslušný a ukázněný *sāmaṇera* (novic), jakým byl *Rāhula*, byl velmi dychtivý, aby obdržel poučení od svých učitelů. Uvádí se, že když časně ráno vstával, nabral si hrst písku, vyhodil ji do vzduchu a říkal: „Nechť dnes přijmu od svých učitelů tolik rad, kolik je těchto zrnek písku!“

Jednou z nejranějších rozprav, určených pro něho bezprostředně po jeho přijetí, byla *Ambalaṭṭhika Rāhulovāda sutta* (MN 61), v níž je zdůrazněna důležitost pravdomluvnosti.

Ambalaṭṭhika-rāhulovāda sutta

Jednoho dne Buddha navštívil ctihodného *Rāhulu*, který, když jej viděl zdaleka přicházet, upravil místo k sezení a připravil vodu k omytí nohou. Buddha si omyl nohy, ponechal však malé množství vody v nádobě se slovy:

„Vidiš, *Rāhulo*, to malé množství vody, které zůstalo v nádobě?“ „Ano, ctihodný pane!“ „Právě tak nepatrné, *Rāhulo*, je množství těch, kteří se nestydí vědomě vyslovit lež.“

Potom Buddha ten nepatrný zbytek vody odhodil a řekl: „Právě tak odhozené, *Rāhulo*, je množství těch, kteří nepociťují stud při vědomém vyslovení lži.“

Potom, když Buddha onu nádobu převrátil dnem nahoru, řekl: „Právě tak zvrácené, *Rāhulo*, je množství těch, kteří nepociťují stud při vědomém vyslovení lži.“

Nakonec Buddha prázdnou nádobu na vodu opět postavil a řekl: „Právě tak prázdné a bez obsahu, *Rāhulo*, je množství těch, kteří nepociťují stud při vědomém vyslovení lži.“

Říkám o každém, kdo nepociťuje stud při vědomém vyslovení lži, že pro něho není žádného zla, kterého by nebyl schopen. Proto se, *Rāhulo*, máš takto cvičit: „Ani v žertu lež říkat nebudu.““

Když zdůraznil důležitost pravdomluvnosti tak prostými přirovnáními, Buddha mu vyložil hodnotu přemítání a kritéria mravnosti takovým způsobem, že i dítě tomu mohlo porozumět.

² Viz *Buddhist Legends I*, str. 219

„*Rāhulo*, k jakému účelu slouží zrcadlo?“ tázal se Buddha. „K prohlížení sebe, ctihodný pane.“

„Právě tak za neustálého prohlížení (zkoumání)³ je třeba konat čin tělem, za neustálého zkoumání je třeba konat čin mluvou, za neustálého zkoumání je třeba konat

čin myslí. Jakýkoliv čin, který chceš konat svým tělem, právě o tom činu bys měl uvažovat: ‚Tento čin, který chci nyní konat svým tělem - mohl by tento tělesný čin vést k ublížení mně, anebo k ublížení druhým, anebo k ublížení oběma?‘ Potom tento tělesný čin, mající za následek utrpení a působící bolest, je špatný.

Jestliže by sis při svém uvažování uvědomil: ‚Tento tělesný čin, které chci konat, by mohl vést k mému vlastnímu ublížení, anebo k ublížení druhým, anebo k ublížení oběma‘ - potom tento tělesný čin je špatný, mající za následek utrpení a působící bolest. Takový čin tělem nesmíš v žádném případě konat.

Jestliže na druhé straně, když si při uvažování uvědomíš: ‚Tento tělesný čin, který chci konat, by nemohl vést k mému vlastnímu ublížení, ani k ublížení druhým, ani k ublížení oběma‘ - potom tento tělesný čin je dobrý, mající za následek potěšení a působící štěstí. Takový tělesný čin bys měl konat.“

Když napomínal *sāmaṇeru Rāhulu*, aby opakovaně přemítal při svých činech i po nich, Buddha řekl: „Když konáš nějaký čin svým tělem, právě o tomto činu bys měl uvažovat: ‚Tento čin, který právě konám svým tělem - vede tento tělesný čin k ublížení mně, anebo k ublížení druhým, anebo k ublížení oběma?‘ Potom tento tělesný čin, mající za následek utrpení a působící bolest, je špatný.

Jestliže by sis při svém uvažování uvědomil: ‚Tento tělesný čin, který konám, by mohl vést k mému vlastnímu ublížení, anebo k ublížení druhým, anebo k ublížení oběma‘ - potom tento tělesný čin je špatný, mající za následek utrpení a působící bolest. Takový tělesný čin nesmíš v žádném případě konat.

Jestliže si při uvažování uvědomíš: ‚Tento tělesný čin, který konám, nevede k mému vlastnímu ublížení, ani k ublížení druhým, ani k ublížení mne a druhým‘ - potom tento tělesný čin je dobrý, mající za následek potěšení a štěstí. V takovém tělesném činu máš pokračovat.“

Buddha dále připojuje: „Jestliže by sis při svém zkoumání uvědomil: ‚Tento čin, který jsem právě vykonal, je špatný‘ - takový čin bys měl, *Rāhulo*, svému učiteli nebo zkušeným bratrům v čistém životě ukázat, odhalil, objasnit, a když ‘s tak učinil, máš v budoucnu dbát na sebeovládání.“

³. Toto jednoduché vyjádření zahrnuje termín *sati* (uvědomění) i *yoniso-manasikāra* (moudré uvažování).

Varování týkající se dobrých a špatných slovních a myšlenkových činů bylo podáno tímto způsobem. Konstatováním, že neustálé přemítání (či přesněji: zkoumání) je nutné pro očistu, Buddha ukončil rozpravu následovně:

„Takto se musíte cvičit: ‚neustálým zkoumáním očistíme své tělesné činy, neustálým zkoumáním očistíme své slovní činy, neustálým zkoumáním očistíme své myšlenkové činy.‘“

Ve sbírce *Samyutta-nikāya* II.18 je zvláštní kapitola, kde Buddha *sāmaṇerovi Rāhulovi* vykládá pomíjivou povahu všech věcí.

Jakmile ctihodný *Rāhula* vstoupil do *Saighy* ve svém dětství, Buddha využil každé příležitosti, aby mu radil a vedl jej na správnou stezku. *Sutta-nipāta* uvádí, že Buddha jej opakovaně varoval následujícími verši:

*„Vzdej se patera smyslných požitků – tak sladkých, tak okouzlujících.
S odchodem z domova s důvěrou – buď tím, kdo učinil konec trápení.
Hledej odlehlý pobyt, odloučený a bez hluku. Buď střídmý v jídle.
Nelpi na šatu, almužně, potřebách a usídlení.
Nevracej se znovu do tohoto světa.
Cvič sebeovládání s ohledem na základní řád a pět smyslů.
Pěstuj bdělou pozornost ve vztahu k tělu a buď zcela prostý vášně.
Vyhybej se svádějícím, chtivost provokujícím objektům (smyslům).
Rozvíjej sjednocenou, vyrovnanou mysl vůči odporosti.
Neuvažuj povrchně o vnějším, smyslovém jevu.
Zanech skryté domýšlivosti.*

Když tak vymýtiš pýchu, budeš žít nadále v dokonalém míru.“ Sn2 *Rāhula sutta*

Když mu bylo osmnáct let, Buddha mu přednesl hlubokou rozpravu o kultivování mysli. Příležitost k ní zavedla smyslná touha, jež vznikla v mysli ctihodného *Rāhuly* na základě jeho krásného vzezření. Jednoho dne ctihodný *Rāhula* následoval Buddhu na cestě za almužnou. Jak Buddha postupoval kupředu následován *Rāhulou*, zdálo se, že tato dvojice byla jako šťastná královská labuť s lepým mládětem, jako lev královský se svým majestátným lvíčetem. Oba měli zlatý nádech ve tváři, oba téměř stejně krásní. Oba byli z kasty válečníků. Oba se vzdali trůnu. *Rāhula*, v obdivu svého učitele, si pomyslel: „Jsem krásný jako můj rodič, Vznešený. Krásný je tvar Buddhy a můj je podobný.“ (MN 62)

Buddha okamžitě četl jeho neprospěšnou myšlenku, ohlédl se a oslovil jej takto:

„Na jakoukoliv (tělesnou) formu je třeba nazírat takto: ‚Toto není moje, to nejsem já, to není moje já.‘“ (SN 21.59)

Rāhula se jej poslušně tázal, zda se tak má dívat jen na formu. Buddha odpověděl, že se tak má dívat na všech pět skupin (*khandha*) tvořících osobnost.

Ctihodný *Rāhula* po ponaučení od samotného Buddha raději do vesnice pro almužnu nešel. Obrátil se a usedl ke kořenům jednoho stromu se zkříženými nohama a vzpřímeným tělem, zaujatý bdělou pozorností. Ctihodný *Sāriputta*, když si všimnul sugestivní pozice *sāmaṇery Rāhuly*, mu poradil, aby se soustředil na vdechování a vydechování, nevěda o tom, že se *Rāhula* podle instrukcí Buddha soustředil na jiný meditační předmět.

Ctihodný *Rāhula* byl zmaten, protože dostal dva odlišné meditační předměty – jeden od Buddha a druhý od svého vlastního učitele. Uposlechnuv svého učitele, soustředil se na ‚dýchání‘ a k Buddha šel později pro jeho instrukce k tomuto předmětu. Jako moudrý lékař by dal potřebnému lék, nedbaje pacientova přání, Buddha nejprve rozšířil své krátké poučení o meditaci o formě a ostatních skupinách a potom krátce vyjmenoval určité předměty meditace s příslušnými specifickými špatnými stavy navzájem dočasně vyloučenými. Potom vyložil bdělé pozorování dechu (*ānāpānasati*).

Když jednal podle Buddhových instrukcí, dosáhl úspěchu ve svých meditacích a zanedlouho, poté co vyslechl *Cūla Rāhulovāda suttu*, (MN 147) dosáhl *arahatství*.

Ctihodný *Rāhula* se vyznačoval vysokou úrovní kázně. V *Theragāthā* jsou mu připisovány následující čtyři verše:

*„Ve všech směrech, že jsem šťastný, nazývají mne ‚šťastným Rāhulou‘.
Byl jsem synem Buddha a synem Pravdu-vidícího.
Zničeny jsou všechny mé zákaly. Dalšího zrození pro mne není.
Arahat jsem, daru hodný.
Trojího poznání jsem dosáhl, neumírání vidící.
Oslepen smyslnou touhou, polapen rozprostřenou sítí,
pokryt příkrovem žádostivosti,
svázán příbuzným nedbalostí,
byl jsem jako ryba chycená v ústí zužující se sítě.
Tu smyslnou touhu jsem spálil. Pouta Māry jsem zpřetrhal.
Když žádostivost jsem vykořenil, chladný a klidný nyní jsem.“ Thg 297-298*

Za čtrnáct let po osvětlení Buddha dosáhl *sāmaṇera Rāhula* vyššího přijetí na *bhikkhu*. Zemřel dříve než Buddha a ctihodný *Sāriputta*.

Překlad a výklad textu: Bhikkhunī Visuddhi

Zdroj: přeloženo z anglické verze Buddha and his Teaching; Nārada thera; Buddhist Public Society, Kandy, Sri Lanka; Původní překlad Josef Marx. Foto: 1. Ivory carved tusk depicting Buddha life stories; National Museum, New Delhi.